

Становище

от: Янаки Боянов Стоилов, професор в Софийския университет „Св. Кл. Охридски“, назначен за член на научно жури със Заповед на Ректора на СУ „Св. Кл. Охридски“ № РД 38-254/06.07.2020, определен с решение на журито от 08.09.2020 г. да подготви становище по конкурса;

по: обявен от Софийския университет „Св. Кл. Охридски“ конкурс за заемане на академичната длъжност доцент по Обща теория на правото, обявен в ДВ, бр. 57 от 26.06.2020 г., област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6. Право, научна специалност Теория на държавата и правото;

с кандидат: Симеон Ефимов Гройсман, гл. асистент по Обща теория на правото в Юридическия факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“.

1. Информация за академичното развитие и професионалната работа на кандидата.

Академичната дейност на Симеон Гройсман започва през 2012 г., когато заема длъжността асистент в Юридическия факултет на СУ „Св. Кл. Охридски. От 2016 г. е главен асистент по Обща теория на правото. Води семинарни занятия и лекции пред студенти по право, международни отношения и други специалности.

От септември 2016 г. е доктор по право с тема на дисертационния труд „Морал и юридическа валидност според съвременния правен позитивизъм“. Дисертацията е отпечатана и в книга под заглавие Право и морал: Проблемът за юридическата валидност в прочита на съвременния правен позитивизъм. С.: Сиела, 2017.

Симеон Гройсман преподава основно Обща теория на правото и Философия на правото. Води лекционен курс по програмата Еразъм – Теория и конституционна организация на публичната власт на английски език.

Лектор е по въпросите на прилагане на Регламент (ЕС) 2016/679 за защита на личните данни.

Вписан е като мл. адвокат (2013 г.) и адвокат (2015 г.) в САК.

От юни 2016 до май 2020 г. е научен секретар на ЮФ на СУ „Св. Кл. Охридски”.

Проявява сериозно отношение към академичната дейност, показва високо ниво на познаване на преподаваната материя и внимание към студентите.

2. Научна дейност на кандидата:

2.1. Трудове, представени за участие в конкурса:

- Право и власт. От неограничената държава до постмодерното върховенство на правото. С.: Сиела, 2020. Монографията в обем от 444 стр. съдържа въведение, седем раздела, заключение и библиография, която включва 144 заглавия на кирилица и 128 на латиница.
- Право и власт: к идее В. С. Нерсесянца о потестарных теориях права. – В: Юридическая наука в современном мире: Россия и Болгария. Москва: Проспект, 2020;
- За символичната власт на българското наказателно право. – В: Научни четения на тема Санкциите в правото. С.: УИ „Св. Кл. Охридски”, 2019;
- Legal Realism versus Legal Ideology: On Explanatory Models of Judicial Activism. – In: The Role of Courts in Contemporary Legal Orders. Hague: Eleven, 2019;
- Право и власт: диалектика на граничността. – В: Право и граници. С.: УИ „Св. Кл. Охридски”, 2018;

- Въздесъщата администрация. – Ius Romanum, 2018;
- Властта да се наказва и властта да се възпитава. – В: Съвременни предизвикателства пред наказателното законодателство. С.: УИ, 2018;
- Sovereignty of Law and the Legal State. A Contemporary Point of View on the Theory of Hugo Krabbe. – In: Rule of Law at the Beginning of the Twenty-First Century. Hague: Eleven, 2018;
- Републиканска законност и извънредна власт: политикоправни разсъждения върху макиавелисткия прочит на римската диктатура. – Ius Romanum, 2017;
- Правните принципи като целеви правни предписания. – В: Научни четения на тема Правни норми и правни принципи. С.: УИ „Св. Кл. Охридски”, 2017;
- Наказателното право като защита на ценности. – В: Научни четения в памет на В. Ганев и Н. Долапчиев. С.: УИ „Св. Кл. Охридски”, 2017.

2.2. Наукометрични показатели:

Прави впечатление, че представените от кандидата трудове (хабилитационен труд и десет статии) значително надхвърлят минималните национални изисквания за заемане на длъжността доцент. Отбелязани са над 20 цитирания (позовавания на негови работи), включително от руски автори, като половината от цитатите са от книгата „Право и морал”, а останалите от статиите „Наказателното право като защита на ценности”, „Правните принципи като целеви правни предписания” и „Soft Law и понятието за правото”.

2.3. Обща характеристика на научната дейност:

Разглежданата изследователската дейност на кандидата може да се отнесе предимно към няколко тематични кръга: поставяне на правото във връзка с властта; ролята на правото и специално на неговите принципи по отношение

на ценностите и целите; връзката между суверенитета на правото (на правата) и правовата държава. С. Гройсман от общотеоретични позиции навлиза и на терена на наказателното право.

3. Научни приноси и коментари по научното съдържание:

3.1. Хабилизационният труд „Право и власт. От неограничената държава към постмодерното върховенство на правото” съдържа няколко приноса в общата теория на правото.

- С. Гройсман взема за методологическа основа на изследването позитивисткия юридически подход, който съответства на разглеждането на правото предимно като нормативно изразен властнически феномен. Той използва едно от популярните определения за властта, за да характеризира правото. „Където говорим за право, винаги са налице отношения на власт и подчинение, или отношения на свобода от чужда власт, която свобода обаче на свой ред е властнически гарантирана” (с. 25).

На места той се отклонява от строго позитивисткия подход, защото чисто описателното обяснение на правните явления се оказва недостатъчно, за да разкрие тяхната комплексна природа. В такива случаи се стига до социалните основания на правото или до правния реализъм. Авторът посочва, „че една добра правна теория се базира преди всичко на реалистично социологическо обяснение на моделираната от нея нормативна реалност” (с. 26). Това разбиране се проявява в качественото разграничаване на правните принципи и правила, в разглеждането на общата теория на правото като познание за общия начин на функциониране на правните системи, в претенцията, че правата придобиват върховенство в правната система и специално в т. нар. антивласти. В заключение той стига до извода, че западната правна мисъл прави завой от правен инструментализъм към правен аксеологизъм, като последният намира израз в постмодерните трактовки на човешките права.

Смятам тези допълнения и отклоненията по отношение на изследователския подход не за недостатък, а за предимство, което прави анализа по-аргументиран и задълбочен.

- Правото е представено като властови социален ред (то има за основа власти, регулира власти и създава власти – с. 75). Това обаче в по-малка или в по-голяма степен се отнася и за другите видове социални норми. Отчасти отговорът на поставения въпрос се извежда от няколко отличителни за правото черти. Такава е принудата, която, съгласен съм с автора (следващ линията на М. Вебер), не е непременно физическа, а е организирана (в този смисъл бих я нарекъл организационна принуда, която се осъществява чрез специални органи и процедури). Сполучлив е паралелът между правно-социологическия аспект (как властта действа чрез правото) и правнодогматичния аспект (как правото действа чрез властта) – с. 76.

- С. Гройсман свързва теорията с историята, което му позволява да установи, че с промяната на правото във времето се променя отчасти и самото разбиране за правото. Той отбелязва трите големи исторически епохи (традиционна, модерна и постмодерна), през които преминават правото и възгледите за него, за да стигне до това, което нарича постмодерно право. Характерни за последното са интернационализацията на защитата на човешките права и създаването на наднационални правни структури. В този план критично е осмислена ролята на силните съдилища, които проявяват съдебен активизъм при решаване на „трудните казуси“.

- С. Гройсман както и редица други автори се позовава на възгледите на Х. Келзен, които обстойно коментира. Негова заслуга е, че използвайки много добрата си и разностранна езикова подготовка, освен че представя подробно тези възгледи, вниква в нюансите на вложените значения. Формалистичният подход, използван от неокелзенианците, кара някои от тях да изработват

логико-математически формули. Така постъпва и С. Гройсман (гл. VI на книгата). Не съм сигурен обаче дали такива формули имат реално приложно значение извън илюстративната функция, която изпълняват в теоретичната конструкция.

- От класическия проблем за държавния суверенитет С. Гройсман, следвайки Х. Краббе за суверенитета на правото, достига до идеята за суверенитет на правата. Последните са сърцевината на съвременното разбиране за правовата държава.

- Авторът допринася за съпоставянето на овластяващи, оправомощаващи и упълномощаващи правни норми (с. 331-334; 336-338). Той прави диалектически извод, че правото едновременно е ред от овластявания, но и ред на овластяване. В него действат власти, контравласти и антивласти (човешките и гражданските права) – с. 401-409.

3.2. Научни приноси, съдържащи се в други публикации на автора:

В настоящото становище обръщам внимание и на теми, намерили място в други публикации, чието значение не се свежда до включването им в хабилитационния труд.

С. Гройсман разграничава правно ограничената диктатура, служеща на републиканския дух (според Макиавели) и диктатурата, създаваща успореден на правния ред с цел съхраняване на политическата общност (според К. Шмит).

Според кандидата при демократичните управления върховният принцип на правото се измества от благо на народа към върховенството на човешките права. Тази тенденция, продиктувана от доминиралите десетилетия наред подчертано либерални възгледи, се подсилва от проявите на съдебен активизъм в практиката на редица висши съдилища и наднационални правораздавателни институции. Коментираният въпрос обаче

едва ли има еднозначен отговор, защото поставянето на ударението изцяло върху цитирания възглед за човешките права рискува да влезе в противоречие с утвърденото разбиране за демокрацията.

Разглеждането на правните принципи като целеви правни предписания вече е обосновано в правната литература (У. Авила). Това, на което обръща внимание С. Гройсман, е, че целта на принципите е запазването или постигането на определена ценност. Това е интересен, да го нарека „кръгов” подход, при който самата цел се определя чрез ценността. Така като че ли се примиряват два противоположни възгледа в правната теория и философия – между целевите теории за правото, които са позитивно рационалистични, и ценностните, които са етически обосновани.

Друг важен и интересен въпрос, по който С. Гройсман разсъждава, е за ролята на силните съдилища при решаване на сложните дела. Едната гледна точка е, че всяка правна система има своя идеология, изразена в нейните принципи, които се осмислят и прилагат от съдиите. Според другата, тази на правния реализъм интерпретацията е по-скоро властнически процес, в който съдии създават нови правила в хода на правораздаването.

С. Гройсман констатира, че въвеждането на дадена санкция е своеобразно освещаване от името на закона на ценност, която се защитава от санкционната норма. Той предупреждава за опасността определени наказателни санкции да се превърнат в празен символ на ценности и институции.

4. Заключение.

Кандидатът напълно отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, на Правилника за неговото прилагане и на съответния Правилник на Софийския университет. Той показва широки познания, аналитични способности и мотивация за

преподавателска и научноизследователска работа. Поради това и в съответствие със съдържащите се в становището ми констатации и оценки убедено препоръчвам на **научното жури да предложи на Факултетния съвет на Юридическия факултет да гласува Симеон Ефимов Гройсман да бъде избран за доцент по Обща теория на правото в Софийския университет „Св. Кл. Охридски“.**

26. 10. 2020 г.

проф. д-р Янаки Стоилов